Een reis om de wereld in vijf kleuren

De Nijmegenaar Paul Ketelaar gebruikt twee visitekaartjes. Op het ene is de doctorandus praktizerend communicatiedeskundige, op het andere docent aan de Nijmeegse universiteit. Maar in de krant van vandaag is hij fotograaf. Ketelaar ondernam vele reizen en fotografeerde wat hem trof. Tweeënzestig foto's bundelde hij tot een boek. Wie dit ter hand neemt, maakt een reis om de wereld in vijf kleuren.

Paul Ketelaar

Door Koos Tuitjer

Paul Ketelaar (35 jaar) deed in de jaren tachtig wat menigeen alleen maar roept. Hij reisde de wereld rond. Hup twee, drie maanden naar Amerika, hier terugkomen om geld te verdienen en daarna weer op weg naar een nieuwe bestemming.
Wie reist kan veel vertellen. Maar Paul Ketelaar was in die jaren al een verwoed fotograaf. Hij kon vooral veel laten zien. Op een dag gaf iemand hem een raad. 'Je maakt zulke aardige foto's, waarom ga je er niet mee naar Hollandse Hoogte?'.
Bij dit fotografiebureau werd hij met open armen ontvangen. Vijfhonderd dia's kon hij er meteen achterlaten. Daar wilden ze wel publicatiemogelijkheden voor gaan zoeken.
Paul Ketelaar: „Daar sta je dan werkelijk van te kijken. Je werk wordt opeens tot flits in 'Per seconde wijzer', de Unesco pakt het op en de Hema maakt er een schoolagenda mee. En van het een komt het ander. Op een goed moment werd ik ook gevraagd om reisverslagen te leveren."
Maar deze schoenmaker (sociaal psycholoog en communicatiewetenschapper) bleef uiteindelijk bij zijn leest. Paul Ketelaar werkt op de universiteit als scriptiebegeleider marketingcommunicatie. Verder is hij actief als mede-eigenaar van een communicatiebureau.
Dit heeft voornamelijk belangen in de gezondheidszorg. Ketelaar kan daar zijn fotografisch ei wél zijdelings in kwijt. Menige foto komt terecht in de publicaties die het bureau verzorgt.
Het boek met de reisfoto's heeft de Nijmegenaar in eigen beheer uitgegeven. Daarbij was de hulp van enkele sponsors onontbeerlijk. Ketelaar erkent dat hij bij het uitwerken van dat idee zijn deskundigheid als communicatiedeskundige heeft aangewend.
Wie het boek ('62 PK') van Paul Ketelaar inziet, moet het in eerste instantie alleen met paginagrote foto's stellen. Pas achterin wordt het waar en waarom van de foto's verklaard. Daarvoor zijn zes pagina's gereserveerd. De foto's staan nu verkleind weergegeven. Korte teksten verschaffen een nadere uitleg. Soms gaat het om notities uit dagboeken, die de fotograaf onderweg bijhield.
Het boek is prachtig. En dat is niets te veel gezegd. Boeiend is ook de indeling ervan. Paul Ketelaar selecteerde zijn foto's op kleur. Topografie en tijd zijn in het boek onbetekenende factoren geworden. Wie het boek inkijkt, maakt een reis door de wereld in vijf kleuren.

Duinbescherming (Souillac, Frankrijk), 1991.

Kleur en licht

Paul Ketelaar: „Ik wil de mensen de gelegenheid geven hun eigen reis te maken. Het spoor dat je volgt is een kwestie van kleur en licht. Van het grijs en zwart/wit kom je via het geel, blauw en groen aan op de meest warme bestemming: het rood."
„Het voertuig waarmee je als kijker reist, is de intuïtie. Ik heb geen enkele behoefte gevoeld om de mensen te sturen. Vandaar dat ik de tekstachterin heb gezet."
Paul Ketelaar is, zoals aangegeven, een breed opgeleid type. Maar wat de fotografie betreft, is hij autodidact. Ketelaar: „Een fotovakschool of zo heb ik niet bezocht. Een geluk is wel dat de techniek tegenwoordig zoveel mogelijkheden biedt. Technisch gesproken kun je alles haarscherp in beeld krijgen. De fotografie is daardoor voor veel mensen beschikbaar geworden."
De foto's verschaffen een wijde blik op de wereld. Het dagelijks rumoer dat op voorpagina's in kranten of in televisiejournaals wordt weergegeven, is in deze boek totaal verstomd. De wereld vertoont zich in haar verstilde staat. En als er al wereldsteden in beeld komen, gaat het om opnames bij nacht.

Straatbeelden

Óf anders, om straatbeelden vol fietsers. En die ene foto waarop honderden motoragenten (in Miami) tijdens een parade ronkend de nacht in schieten, is evengoed een beeld van rust. De foto had zo door Breitner gebruikt kunnen worden bij het schilderen van de remiseritten van de paardentrams in Amsterdam.
De fotograaf neemt telkens het standpunt in van de man aan de zijlijn. Paul Ketelaar: „Ik wil incognito blijven. Met je brutaal ondringen, heb ik grote moeite. Ik ben geen fotograaf á la Ed van der Elsken. Die dook in de menigte en liep vervolgens tegen de stroom in. Mensen komen dan fors in beeld. Daar moet je een bepaald karakter voor hebben. Dat zou ik moeten leren."
Toeval speelde soms een rol bij het maken van de foto's. „Maar," zegt Paul Ketelaar, „het grootste toeval speel je zelf. Het gaat om het kiezen van het juiste moment, de juiste uitsnede, de blik en de juiste belichting."
„Als je in een groep op reis bent, wordt dat wel opgemerkt. Je bent telkens onverwacht in de weer. Dan zeggen de anderen tegen elkaar: 'wat fotografeert-ie nu weer?'."
Een recept voor de juiste manier van fotograferen heeft Paul Ketelaar niet. Hij zegt wel: „Je moet eerst kijken en genieten. Daarna kun je aan de slag. De wereld moet je beslist niet alleen maar door een lensje willen zien."
Niet alles wat hem onderweg bezig houdt, wordt door de Nijmeegse fotograaf vastgelegd. „Paul Ketelaar: „Twee jaar geleden was ik tijdens een vakantie per trein op weg naar China. Onderweg stapten we hier en daar uit om ook iets van Siberië te kunnen zien.
Zo maakten we een boottochtje. En ergens op de rivier kwam er zomaar een lijk langs drijven. Gefascineerd heb ik daar naar staan kijken. Maar ik heb er geen foto van kunnen nemen wat anderen wel deden. Dat bracht ik niet op. Ik ben niet meedogenloos."

Het boek van Paul Ketelaar is in Nijmegen op twee adressen te koop. Zowel boekhandel Dekker & Van de Vegt (Plein 1944) als galerie Marree (Waalkade 4) hebben het werk ter inzage liggen. '62 PK' kost ƒ 79,50.

Stenen wieg in het midden (Kunming, China) 1994.
Foto's: Paul Ketelaar

Uros indianenmeisje (Titicacameer, Peru), 1988.

Berlage op de baksteen beschouwd

Door Angelique Spaninks